

Dokters ontmoeten elkaar. En dat was vroeger niet anders. Een historisch overzicht laat dat zien. Maar eerst een gesprek met epidemioloog Teun Bousema over de, soms wereldwijde medische congressen van nu, én de klimaatgevolgen daarvan.

tekst Eva Nyst beeld Marcel Krijgsman, archief Mart van Lieburg

An 18th-century medical lecture painting. A nude male anatomical figure stands on the left, holding a bone. A professor in a dark coat points at the figure's leg. A group of students in 18th-century attire observe. A skeleton is visible in the background.

MEDISCHE CONTACTEN VROEGER EN NU

‘Het idee van congresbezoek voor de nieuwste inzichten, is achterhaald’

Lets van de wereld zien, lekker even weg zijn zonder huisgenoten en je ongestoord concentreren op de wetenschap. Medische congressen zijn iets om naar uit te kijken, nog afgezien van de vaak aangename locaties waar ze plaatsvinden. De farmavariant van deze guilty pleasures van menig dokter is de afgelopen decennia al flink aan banden gelegd. Nu lijkt covid-19 ook het reguliere internationale congres de nek om te draaien. Teun Bousema, hoogleraar epidemiologie van tropische infectieziekten, zoomt in op de mogelijkheden van onlinecongressen en de voordelen voor het milieu. Hij brengt de footprint van congresgangers in kaart en onderzoekt digitale alternatieven voor het traditionele mega-event in de zon.

VLIEGKILOMETERS

Aan de hand van geanonimiseerde congresdata berekende Bousema de CO₂-belasting van congressen. Dat was nog niet veel gedaan. Terwijl hij aan het rekenen was, publiceerde Nature een artikel over hetzelfde onderwerp. ‘Ik liet de auteur weten dat dit het enige onderwerp is waarvan ik dolblij was dat iemand me voor was.’ Bij een enkel congres liep de milieubelasting op tot wel veertig miljoen vliegkilometers. Daar kan niemand zich comfortabel bij voelen, denkt Bousema. ‘Zeker niet als je je, zoals ik, bezighoudt met internationale gezondheidszorg en je weet dat er een directe link is tussen de klimaatcrisis en gezondheid.’

Heimelijk sloeg Bousema ‘om milieuredenen’ de afgelopen tien jaar één op de drie congressen over. Lang durfde hij CO₂ niet te agenderen terwijl hij juist actief is in het



TEUN BOUSEMA

Bousema (1977) studeerde biomedische wetenschappen en promoveerde cum laude op malariaonderzoek in Kenia. Hij is hoogleraar aan het Institute for Life Sciences aan de Radboud Universiteit en honorary professor aan de London School of Hygiene & Tropical Medicine.

vakgebied waar de hypermobile academische levensstijl alom is vertegenwoordigd. ‘Iedereen in de tropische geneeskunde heeft een platinum of gouden kaart van één of meerdere vliegmaatschappijen.’ Daarom riep hij deze zomer in de Volkskrant samen met radioloog Derya Yakar collega’s op om milieubewust congressen te selecteren.

NETWERKEN

Ook vroeg hij regelmatig – afgelopen najaar nog – of hij een congres digitaal zou kunnen volgen. ‘Technisch onmogelijk’, was het antwoord. Maar corona heeft een technische inhaalslag afgedwongen. Nu vraagt Bousema zich af wat eigenlijk

wezenlijk belangrijk is aan een congres. 'Het hele idee dat je congressen bezoekt om de nieuwste inzichten te krijgen, is door de preprintservice achterhaald', zegt hij. En de medisch specialisten 'die niet wetenschap als hoofdtaak of als tweede hoofdtaak hebben' en op congressen kennis willen opdoen, kunnen dat ook via andere media doen, vult hij aan. Netwerken is echter lastiger te vervangen. 'Een elegante oplossing zou een gedecentraliseerd congres kunnen zijn. Alle radiologen komen bijvoorbeeld bij elkaar in de RAI. Tegelijkertijd is er een schaduwcongres in de VS. In de RAI kan diepgravend worden gediscussieerd, zonder jetlag en met een enorme tijdwinst.' Wie tegenwerpt dat het oncomfortabel is om in de avonduren een congres te volgen, moet niet vergeten dat de deelnemer een jetlag bespaard blijft.

VEILIG CLUBJE

Voordeel van een digitaal congres is dat meer mensen kunnen deelnemen. Ook worden meer vragen gesteld, zegt Bousema. 'Terwijl iedereen denkt dat de interactie juist minder is. En als de discussie nog niet klaar is, kunnen deelnemers via een link elders doorpraten.' Bousema zat onlangs in een digitale sessie, waarbij hij een avatar kon kiezen en daarmee door de ruimte liep. Als hij bij iemand in de buurt kwam, kon hij een gesprekje voeren. 'Dat soort platformen bestaat al, maar is niet geschikt voor megabijeenkomsten. Maar ik geloof ook niet dat veel mensen opbloeien bij de gedachte dat ze met vijftigduizend anderen een interactie aangaan. In de oude situatie trokken deelnemers zich dan terug in een veilig clubje. Het werd een soort groepsuitje. Daar liep het groepje uit Amsterdam, daar dat uit Londen.'

CREATIVITEIT

Voorlopig zijn we op creativiteit aangewezen, denkt Bousema. Hij verzamelt best practices voor congresgangers en organisatoren. Bezoekers kunnen bijvoorbeeld vooraf op zoek gaan naar mensen die ze digitaal willen ontmoeten. Organisatoren moeten presentaties on demand beschikbaar stellen met een livevraagmoment en mogelijkheden scheppen om na afloop van een sessie verder te praten in virtuele ontmoetingsruimtes. Eigenlijk, zegt Bousema, moeten deelnemers opnieuw leren hoe ze het maximale uit een digitale bijeenkomst halen 'zoals we dat ook moesten leren bij ons eerste congresbezoek.' ●

ARTSENCONTACT DOOR DE EEUWEN HEEN

Dokters hebben elkaar door de eeuwen heen getroffen in genootschappen en op congressen. Uit zulke contacten is in de bezettingsjaren Medisch Contact ook ontstaan. Het was de naam van de artsengroep die het verzet tegen de Duitse overheersing organiseerde. Samen met emeritus hoogleraar Mart van Lieburg, KNMG-bibliothecaris en oprichter van het Trefpunt Medische Geschiedenis op Urk, stelden we een overzicht samen van allerhande medische contacten.



In Anatomische lessen waren hoogtepunten in het onderwijs en sociale leven van gepromoveerde medici en chirurgijns in de vroegmoderne tijd. Een les, waarschijnlijk in Leiden rond 1616, vastgelegd door Willem Pietersz. Buytewech.



4



2

2 'Krakkeelende doktoren en chirurgijns' bestreden elkaar in de zeventiende eeuw en achttiende eeuw met schotschriften en pamfletten. In Amsterdam vond rond 1677 de beruchte 'pamflettenstrijd' plaats.

3 In de zeventiende eeuw ontstond in de steden het collegium medicum. Artsen verdeelden er bestuurlijke taken en hielden toezicht op de kwaliteit. Vandaar dat hier de 'inspecteurs' van het collegium in Amsterdam in 1724 worden verbeeld.

4 In de achttiende eeuw ontstonden de grote geleerde genootschappen. Arts, anatoom en chirurg Andreas Bonn spreekt voor het departement der Tekenkunde van het genootschap Felix Meritis. Schilderij (1792) van Adriaan de Lelie.

5 Eind negentiende eeuw worden naast de NMG wetenschappelijke verenigingen van medisch specialisten opgericht. Hier de oprichtingsvergadering van het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap in 1892 te Rotterdam.

6 In de negentiende eeuw ontstonden veel lokale medische genootschappen. NMG-oprichter Ramaer gaat in 1849 bij hen langs en vraagt of ze willen meedoen onder een nieuwe paraplu. Hier de Algemene Ledenvergadering van de (K)NMG in Den Haag in 1912.



5



6



3



7

7 Een vroege vorm van het internationale medische congres: het Infant Metabolism Seminar van de WHO, gehouden te Leiden in oktober 1952.

8 De verzetsgroep het Medisch Contact gaf haar naam aan het tijdschrift dat sinds het bevrijdingsjaar wekelijks verschijnt. In 1958 verscheen voor het eerst een afbeelding op de omslag.



8